

un tràmc, i la feina no em va venir gens de nou ---», Coromines (*Gràcies de l'Emp.*, p. 15). «1906 --- El Congrés de la Llengua Catalana --- Els qui formàvem la Comissió vàrem passar uns quants dies de gran *trajina*», MassóT (*50 Anys Vida Lit.*, 51.4).

Ara bé, és veritat que en les llengües més freqüentades pels romanistes, és el verb l'únic important en aquesta família: fr. *trainer*, it. (*s*)*trascinare*, cast. *trajinar*. Però la gran antiguitat dels dos substantius en la nostra, ens fa adonar que també fora del català aquests tipus substantius (TRAGINA/TRAGINU) mostren ample i ferm arrelament.

El rossellonès *tragina* 'estimball de troncs' té una resposta en el gascó pirinenc: Vall d'Aran *tražia*, forma predominant en la vall (1930 ---) encara que en el meu *Voc. Aran*. només vaig recollir la var. *trežia* (amb *tra-* > *tre-* segons el model de TRANS-) «pista para arrastrar troncos con caballerías o cuando hay la pendiente necesaria, tirándolos»; Krüger, VKR II, 228n., recull *trežio*, *tražia* en altres valls gascones; en el Bearn, un derivat dimin. en -ELLA, passant per *traijiere* (amb *ij* > *iy* com és normal, cf. *gimbre* < *gübre* JENIPERUM) va arribar a *tragnière* f. «endroit frayé par le bois précipité du haut de la montagne» (Vall d'Ossau, Lespy-R., add.), amb una variant *tràgno* (Palay, totes dues), que podria ser germà de l'aranès *tražia* o deguda a un compromís entre els dos.⁸ En oc. ant. *tragina* significa d'una banda «traîneau, grand flet de pêche» i per altra part «queue d'une robe»; i, amb el sentit de 'rapinya, acció d'ensossegar objectes' ja c. 1100, en el *Girart de Rossilhon* («laïnz fant robador *tragine* e rap: / ne laissent cope d'aur ne nul henap» (v. 6270).⁹

Ara bé així com en cast. el verb *trajinar* no és més que un manlleu de la nostra llengua, el substantiu *traína* allà va existir-hi amb forma i vida autòctona, ja documentat en el Marquès de Santillana, c. 1440; i en gallec hi ha *traíña* com a nom de la xarxa de ròssec, que des del gallec ha passat manllevat al cast. i al nostre *traínya*, sovint deformat en *tranyina* pels nostres pescadors (StPolM, c. 1930; L'Escala, 1937) per confusió amb *teranyina* (que també ho diuen alguns, amb derivat *traínyera*) a Roses (BDC XII, 70), els quals no vénen del cast. (*AlcM*) sinó de Galícia (com mostra també la *ñ*) que és on es va descabdellar més aquesta mena de pesca.

Quant al tipus masculí TRAGINU ens reapareix en els parlars més arcaics de Sardenya, on degué començar per tenir un sentit semblant al del *tragi(n)a* ross. i gascó, perquè allà des de 'canal' ha passat a 'torrent': ja apareix el logud. *traginu* en el Condaghe de S. Pietro di Silki (Ss. XII-XIII), també documentat com a logudorès *traínu* avui per Spano, i encara ben viu en el dialecte de Nuoro (Guarnerio, *Rom.* xxxiii, 70).

D'altra banda pensem que morfològicament la derivació *TRAGINARE, si és per via directa des de *TRAGERE, no s'explicaria: segons el sistema de formació de mots; i menys, tenint llarga i no pas -INARE. Crec, doncs, que M-Lübke no va veure la realitat en partir d'aquesta formació verbal, i que els seus col·legues hem fet massa cas d'ell: com sempre M-Lübke i els roma-

nistes no s'han preocupat gaire més que del francès, l'italià i el castellà, on el verb és únic i conspicu.

Però des del punt de vista llatí, l'única formació fàcil i que compta amb innombrables models, en mots clàssics i romànics, és la derivació d'un substantiu en -INA partint de verb: ruïna de *ruere*, *coquina* de *coquere*, *labina* de *labi*, *urina*, *rupina* etc., i les moltes creacions noves del romànic: AGINA (REW, 281), *aizina*, *escopina* (REW, 168). Al costat de *TRAGINA sorgiria tot seguit el tipus masculinitzat *TRAGINU: d'aquests, directament, l'importantíssim *tragner*, i així mateix el tipus verbal *TRAGINARE.

Tragner [1244, InvLC], amb moltes dades des de llavors, de 1261, 1265, 1286 (Bn. Martini *tragnerius*, XI, 412) etc., «un *tragner* --- havia un ase ab lo qual guanyava ço de què vivia ab sos infants», Llull (*Merrav.*, NCl. IV, 10); «nullus *tragnerius* sit ausus portare menam ferream ad molinam», S. XIV en els *Sils de Vilafranca de Conflent*, còpia i confirmació de 1371 (p. p. Alart, f° 39r), i text semblant a Prats de Molló, a. 1645.

S. XV: «com lo *tragner* que ha un ase e sab ja quin càrrec pot portar fins al Grau de mar --- e veu lo càrrec que pesa deu quintàs --- si ha de portar lluny no pendrà càrrega tan pesada com si fos de prop», StVicentF (*Quar.*, 92.55); «les peixcadores / --- / ab tal abús / als parçônês / e *traginês*, / als de la quinta / a sobre pinta / los fan les barbes: / falses alarbes / set preus demanen ---»; «l'asna aquella / --- / venc --- / coxa e manca, / per dolor d'anca / e fals quarter, / sêns *tragner* / ni altra guarda», JRoig (*Spill*, 7468, 13162); «passava gran caravana de bèsties carregades; --- un mul --- no volia passar avant; per la qual cosa lo mulater, presa una staca --- lo comensà a batre ---; mas lo mul --- no volia passar per la qual cosa lo *tragner* --- comensà --- los majors colps ---», *Decam.* IX, § 9, 543.18 (traduint «il mulattiere», ed. 1961, 587.13f.); «a un quart de lleuga, trobà un *tragner* de Camppendut» a. 1607 (ross., referent a l'Aude, RLR LXXII, 288).

En tradició lexicogràfica, des del Busa-N. («*tragner* de àsens: agaso»), «lo *tragner* o mulater: mulio, agaso», OPou (*TbPu.*, 161). El mot va propagar-se amplemunt des del cat.: del cat. és manlleu el cast. *trajinero*,⁴⁵ encara que ja se'n trobi algun cas des del S. XVI, en el santanderí A. de Guevara: car el mot pròpiament cast. és només *arriero*, i la -j- de la forma cast. denuncia el manlleu; potsers hi va col·laborar el llgd. Sud, en el qual el PDPF troba algun ex. medieval de «*traginier/tregenier: voiturier*»; però en els trobadors el verb apareix com *traïnar* sense la -g. (*Novas del Eretge, Preïson de Damieta*, Appel, *Gloss.*; Rayn. v, 398) i *trainier* hi és adj. «traïnant».

Polge ha assenyalat *tregenier* «muletier» a Tolosa, però és en un text de cap a 1400 (*Mélanges de Philologie Gersoise*, 1969, 88): sembla que Felip el Bell, que tenia la base a Tolosa, se serví de mules (i algun ase o rossí) per dur les armes, el 1295, i que ja esmenten llavors el mot les Cròniques franceses; però el fet que es tracti justament de la invasió de Catalunya, fa que